

Відтак, внесені законодавцем зміни фактично удосконалюють існуючі та запроваджують нові механізми протидії рейдерству викликані умовами воєнного стану. Щодо нових змін, то основною з них є норма про неможливість розірвання договору оренди сільськогосподарської землі без згоди учасників товариства. З-поміж іншого, Закон оновлює правила у сфері державної реєстрації, зокрема, можливість реєстрації в автоматичному режимі, зупинення строків оскарження реєстрації. Проте, наскільки ефективними будуть такі нововведення у боротьбі з рейдерами, зможе показати лише практика.

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству : Закон України від 12 травня 2022 року № 2255-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2255-20#Text>

2. Протидія рейдерству : діє новий Закон. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/protidiya-rejderstvu-diye-novij-zakon/>

УДК 347.99

DOI: 10.31733/17-03-2023-722-724

Артем МОРОЗ

студент ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

к.ю.н. **Марина ПОЛЩУК**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України система судочинства набула значних змін щодо законодавчого регулювання. Природа судової влади, без сумніву, відрізняє її від законодавчої влади: суди не створюють нових норм права, не ухвалюють законів, але суди, безумовно, виступають закономірною системно-визначальною завершальною стадією правотворчості, що надає правотворчості остаточної форми.

Перш за все, на нашу думку є доречним здійснити огляд змін законодавчої бази, що зумовила зміни в сфері здійснення права на звернення з касаційною скаргою. Від 26.04.2022 був зареєстрований проект закону «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України» [7]. Перш за все, хотілося б звернути увагу на те, що для всіх судів, що знаходяться на території де ведуться бойові дії були здійснені зміни, що пов'язані зі змінами територіальної підсудності. Перш за все, суди, які зазнають небезпечного впливу з боку агресора повинні змінити своє місцезнаходження на іншу, більш безпечну територію. змін набула територіальна підсудність справ, це означає, що у разі загрози життя чи неможливості проведення судового засідання допускається зміна місця знаходження суду. Відповідно до ст. 12-2 та ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» закріплено положення щодо здійснення судочинства в період воєнного стану [8]. Більшість змін були пов'язані зі зміною процесуальних строків, та введенням підстави для їх перенесення через воєнний стан. [2]

Проект закону передбачає два розділи, перший розділ включає внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, що безпосередньо стосується змін в касаційному провадженні. Другий розділ буде передбачати основні питання, що стосуються набрання чинності цим законом сили. [1]

Перше, що хотілося зазначити, це впровадження в судову систему більше проваджень письмового провадження. Таким чином, усі касаційні скарги пропонується розглядати в письмовому провадженні, але, це не буде стосуватися цивільного процесу, на нашу думку, таке впровадження може негативно вплинути на систему касаційного

провадження з цивільних справ, варто розглядати усі сфери судочинства за рівними критеріями, щоб не було утиску прав скажників. [6]

Вручення судових рішень хочуть впровадити шляхом їх розміщення на сайті, тобто, «шляхом розміщення інформації на офіційному вебпорталі судової влади з посиланням на вебадресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень» [9]. З цього приводу варто звернути увагу на законопроект Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" який містить відсылку на Портал «Дія». На даний час, більшою інформацією законодавство не наповнено, однак, законопроекти в більшості випадків ще є в стадії розробки.

Також, розглядається можливість дистанційної участі учасників суду в касаційних провадженнях. На сьогодні, на нашу думку, дане положення можна реалізувати через платформу «Електронний суд». Однак, варто враховувати моменти, що стосуються забезпечення зв'язку, доступу до мережі Інтернет, та ін. [6]

Отже, законодавство, що передбачає можливість здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану знаходиться на стадії розробки, ми вважаємо, що законодавець повинен здійснювати негайні дії для вдосконалення системи судоустрою та здійснення судового провадження. Система потребує змін, щодо доступу багатьох людей до правосуддя в таких складних умовах існування. Не варто забувати, що діяльність суду це впершу чергу забезпечення конституційних прав особи на право судового захисту.

Таким чином, касаційне провадження є безпосереднім продовженням руху цивільної справи по судових інстанціях. Завданнями касаційного провадження є перевірка правильності застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права. [5] Касаційне провадження є самостійною формою забезпечення однакового застосування законодавства судами першої та апеляційної інстанцій. Основна функція суду касаційної інстанції полягає в перевірці законності і обґрунтованості оскаржених (опротестованих) судових рішень першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку. Значення касаційного провадження полягає в тому, що воно забезпечує законність рішень і ухвал суду першої і апеляційної інстанції, захист прав, свобод і охоронюваних законом інтересів осіб, які беруть участь у справі, захист публічних інтересів, а також забезпечує однакове застосування закону судами України та превентивну їх дію, спрямовану на попередження порушення законності громадянами. [4]

Суб'єктами права касаційного оскарження виступають сторони та інші особи, які брали участь у справі, а також особи, які не брали участь у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки. Об'єктами касаційного оскарження є: 1) рішення та ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку; 2) рішення та ухвали апеляційного суду. Оскаржувати в касаційному порядку рішення можна в будь-якому разі, якщо для цього наявні відповідні підстави. Дещо по-іншому вирішується питання стосовно касаційного оскарження ухвал суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також постановлених за результатами їх перегляду ухвал апеляційного суду. Такі ухвали можуть бути оскаржені у касаційному порядку лише у тому разі, коли вони перешкоджають подальшому провадженню у справі. [2]

Повноваження суду касаційної інстанції — це сукупність його прав та обов'язків, пов'язаних з застосуванням процесуально-правових наслідків щодо рішень і ухвал суду першої інстанції та апеляційної інстанції, постановлених у цивільних справах, законність яких перевіряється в касаційному порядку. Підставою до відміни судового рішення служить його незаконність і необґрунтованість. Судове рішення вважається незаконним за умови, якщо встановлено порушення або неправильне застосування норм матеріального або процесуального права. [3]

У юридичній літературі такі порушення процесуального права підрозділяють на дві групи - порушення, що спричиняють у всіх випадках за собою відміну рішення (безумовні підстави) та порушення, які хоч і спричинили за собою незначні порушення процесуального закону, але не надали їм могли надати істотного значення для правильного виведення суду. Стаття 386 ЦПК України визначено перелік підстав, за яких особа, що вважає, що її права були порушені винесенням рішення чи ухвали апеляційного суду може звернутися до суду вищої інстанції через «неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права». А саме, це стосується підстав: 1) Суд вирішуючи справу допустив помилку, та не врахував висновків суду та судової практики щодо вирішення даного спору; 2) Якщо скажником є вмотивовані обґрунтування щодо

необхідності відступлення від висновку суду, що стосується застосування норм права;
3) Якщо судова практика не містить вироку Верховного суду щодо регулювання подібних правовідносин.

Що стосується питання залишення касаційної скарги без руху чи її повернення, воно повинно регулюватися нормами ст. 393 ЦПК України. Цивільним законодавством чітко передбачено випадок, за яким касаційна скарга залишається без руху, про що суд постановляє ухвалу. Недодержання вимог цивільно-процесуального кодексу щодо змісту та форми касаційної скарги є підставою для відмови у відкритті касаційного провадження. Тому, хоча Конституція України та ЦПК України передбачає право на судовий захист, однак на особу покладається обов'язок дотримання усіх процесуальних вимог. Також, цікавим є встановлення норми, відповідно до якої, у разі спливу одного року особа не може звернутися до касаційного суду, навіть маючи на це достатні підстави. Однак, дане положення не стосується випадків, коли особа не могла подати скаргу через обставини непереборної сили. Також, касаційна скарга може не прийматися з підстав, що передбачені п. 4 ст. 393 ЦПК України, а саме: «якщо скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності; скаргу було подано до суду, що не є судом касаційної інстанції; є наявною заява про відкликання касаційної скарги; касаційна скарга містить підстави, що не передбачені за розглядом компетенції касаційного суду». Закон зобов'язує суд касаційної інстанції виконувати «суцільну» перевірку щодо підсумкових судових рішень, що оскаржуються, і вибірково - за проміжними судовими рішеннями. [9]

Отже, законодавство, що передбачає можливість здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану знаходиться на стадії розробки, ми вважаємо, що законодавець повинен здійснювати негайні дії для вдосконалення системи судоустрою та здійснення судового провадження. Система потребує змін, щодо доступу багатьох людей до правосуддя в таких складних умовах існування.

1. Проскурняк І.Г. Суд і процес в Київській Русі. Незалежний суд - гарантія захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (30 трав. 2009 р.). Чернівці. 2009. с. 212

2. Глушенко С.В. Касаційне оскарження як конституційна засада перевірки судових рішень.: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ, 2010. 20 с.

3. Закропівний О.В. Розвиток територіальної організації судів в Україні до судової реформи 1864 року (історико-правовий аспект). Адвокат. 2012. №.6. С. 15

4. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

5. Помазанов А. В. Здійснення права на касаційне оскарження та відкриття касаційного провадження. Вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут. Політологія. Соціологія. Право. 2018. №2. С. 132-136.

6. Поліщук М.Г. «Особливості здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану» Юридичний науковий електронний журналу стр.168

7. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV : станом на 6 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

8. Про судоустрій і статус судів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv#n250> (дата звернення: 08.11.2022).

9. Помазанов А. В. Касаційне провадження у цивільному процесі України в контексті міжнародних стандартів судочинства. Приватне право і підприємництво. 2018. №. 18. С. 84-89.

10. Нестеренко А. А. Ознаки, завдання та функції касаційного оскарження судового рішення. Scientific notes of Lviv University of Business and Law. 2020. Т. 26. С. 159-164.